

POUŽITIE AUTORSKÉHO DIELA NA SÚKROMNÉ ÚČELY VO SVETLE AKTUÁLNEJ JUDIKATÚRY SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE

Anton Škreko*

Jedným zo základných obmedzení výlučného majetkového práva na vyhotovenie rozmnoženín obsahov chránených autorským právom je možnosť vyhotovovania rozmnoženiny diela na súkromné účely bez toho, aby sa týmto konaním sledoval akýkoľvek majetkový prospech. Toto obmedzenie autorského práva¹ ustanovené článkom 5 ods. 2 písm. b) smernice o zosúladení niektorých aspektov autorských práv² (ďalej len „**smernica**“), zabezpečuje dôležitú funkciu legálnej cirkulácie kultúrnych obsahov, ktorá je životne dôležitým faktorom pre rozvoj spoločnosti.³ Z tejto perspektívy právna úprava, ktorá má jednoznačnú

* JUDr. Anton Škreko, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Ústave práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Článok je publikovaný v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0783/13 **Duševné vlastníctvo a podpora kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu v poznatkovo orientovanej spoločnosti**.

¹ Všeobecne k obmedzeniam majetkových autorských práv *pozri aj* BAČÁROVÁ, R. in: VOJČÍK, P. a kol. Právo duševného vlastníctva. Plzeň: Vydavateľství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 163 a n.

² Smernica 2001/29/ES Európskeho parlamentu a Rady z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. ES L 167, s. 10; Mim. vyd. 17/001, s. 230).

³ Článok 2 smernice upravuje výlučné právo na vyhotovovanie rozmnoženín, a to rozmnoženín priamych alebo nepriamych, dočasných alebo trvalých, ktoré sú vyhotovené akýmkoľvek spôsobom a akoukoľvek formou, v celku alebo v časti pre autorov k ich dielam, pre výkonných umelcov k záznamom ich výkonov, pre výrobcov zvukových záznamov k ich zvukovým záznamom, pre výrobcov prvých záznamov filmov k originálu a k rozmnoženinám ich filmov, pre vysielajúce or-

interpretáciu a ktorej výklad a uplatňovanie sú jednotné, predstavuje zásadný stavebný kameň na uplatnenie prirodzeného práva na slobodu tvorby a zabezpečenie náležitej ochrany práv a očakávaní tak autorov, ako aj širokej verejnosti.

V danej súvislosti bolo v roku 2014 ostro sledované konanie pred Súdny dvorom Európskej únie (ďalej len „**Súdny dvor**“) o prejudiciálnych otázkach vo veci *ACI Adam C-435/12*.⁴ Súdny dvor v súvislosti s uplatnením obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny diela hľadal v predmetnom konaní predovšetkým odpoveď na prejudiciálnu otázku *či možno ustanovenia smernice (čl. 5 ods. 2 písm. b) v spojení s čl. 5 ods. 5) vykladať tak, že umožňujú, aby na základe národnej právnej úpravy bolo dovolené vyhotovenie rozmnoženiny diela na súkromné účely zo zdroja, ktorý nie je legálny (napr. z rozmnoženiny diela, ktorá bola vyhotovená a sprístupnená verejnosti tak, že pri tomto použití diela došlo k porušeniu autorské práva).*

Súdny dvor bol tak postavený pred zásadnú otázku dosahovania jedného z cieľov smernice, ktorým je primeraná podpora šírenia kultúry, ktorá sa však nesmie dosahovať za cenu obetovania prísnej ochrany práv alebo tolerovaním nelegálnych foriem distribúcie falšovaných alebo pirátskych diel.⁵

Smernica v článku 5 ods. 2 ustanovuje prípady, keď členské štáty môžu zabezpečiť výnimky alebo obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny ustanoveného v článku 2 smernice, teda v zásade, ako už bolo uvedené, obmedzenie výlučného práva autora alebo iného nositeľa práv, vrátane podmienok, za ktorých sa takéto obmedzenie môže uplatniť. Podľa článku 5 ods. 2 písm. b) smernice možno obmedziť výlučné právo autora alebo iného nositeľa práv na vyhotovenie rozmnoženiny jeho diela alebo iného predmetu ochrany *vo vzťahu k vyhotoveniu rozmnoženiny na akomkoľvek médiu vykonanému fyzickou osobou*

organizácie k záznamom ich vysielaní, či už sú tieto vysielania prenášané po drôte alebo vzduchom vrátane káblov alebo satelitu.

⁴ Konanie vo veci Hoge Raad der Nederlanden – ACI Adam BV a i./Stichting de ThuisKopie, Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding, C-435/12 (Ú. v. EÚ C 399, 22.12.2012).

⁵ Porovnaj recitál 22 smernice.

pre súkromné použitie a s cieľom, ktorý nie je priamo ani nepriamo komerčný, za podmienky, že nositelia práv dostanú primeranú kompenzáciu, v ktorej sa zohľadní uplatnenie alebo neuplatnenie technologických opatrení uvedených v článku 6 na dotknuté dielo alebo predmet ochrany.

Kľúčovým však je aj ustanovenie článku 5 ods. 5 smernice, ktoré ustanovuje tzv. trojkrokový test,⁶ podľa ktorého sa ustanovené výnimky a obmedzenia budú uplatňovať iba v niektorých osobitných prípadoch, pri ktorých nedochádza ku konfliktu s bežným využívaním diela alebo predmetu ochrany a ktoré neodôvodnene nepoškodzujú oprávnené záujmy nositeľa práv.

1. Stanovisko generálneho advokáta

Generálny advokát⁷ poukázal na skutočnosť, že ustanovenia čl. 5 ods. 2 písm. b) v spojení s ods. 5 smernice je potrebné chápať a vykladať vo vzájomnom spojení a dynamicky.⁸ Poukázal na to, že viaceré štáty EÚ (Španielsko, Taliansko, Litva), ako aj Komisia vnímajú ustanovenie čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice tak, že sa nemôže vzťahovať na rozmnoženiny vyhotovené z neoprávnených zdrojov. Na druhej strane Holandsko a Rakúsko sa domnievajú, že znenie ani systematika smernice nevyklúčujú uplatnenie obmedzenia na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely aj na rozmnoženiny vyhotovené z neoprávnených zdrojov.⁹ Tieto štáty argumentujú tak, že práve takýto výklad

⁶ K aplikácii trojkrokového testu *porovnaj aj* deklaráciu Inštitútu Maxa Plancka pre inovácie a hospodársku súťaž duševné vlastníctvo „A Balanced Interpretation of the “Three-Step Test” in Copyright Law“. [online]. http://www.ip.mpg.de/files/pdf2/declaration_three_step_test_final_english1.pdf [21.10.2014]. Na Slovensku sa problematike výkladu a aplikácie trojkrokového testu bližšie venovala pozornosť napríklad v diele ADAMOVÁ, Z. Autorské právo de lege ferenda. Právny obzor, 2013, č. 5, s. 459 – 471.

⁷ Stanovisko generálneho advokáta Pedro Cruz Villalóna vo veci C-435/12 ACI Adam z 9. januára 2014 (ďalej len „stanovisko“).

⁸ *Bližšie pozri* bod 27 stanoviska generálneho advokáta.

⁹ K právnej povahe zdroja rozmnoženiny *porovnaj napr.* TELEC, I., TŮMA, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 347 – 348 (8). Podľa

napĺňa cieľ smernice a pomáha udržiavať rovnováhu medzi záujmami nositeľov práv na jednej strane a používateľov na druhej strane.¹⁰

Okrem skutočnosti, že ustanovenia čl. 5 ods. 2 písm. b) v spojení s ods. 5 smernice je nevyhnutné vykladať prísne reštriktívne (osobitne trojkrokový test nemá slúžiť pre taký výklad výnimky, ktorý by umožnil rozšírenie jej pôsobnosti), generálny advokát konštatuje, že primeraná (spravodlivá) kompenzácia v zmysle čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice má výlučne slúžiť ako náhrada škody spôsobenej nositeľovi práv v dôsledku zavedenia a uplatňovania predmetného obmedzenia autorského práva, a teda nemá predstavovať náhradu škody spôsobenej vyhotovovaním rozmnoženín z neoprávnených zdrojov.¹¹ V predmetnej súvislosti akcentuje generálny advokát to, že danú náhradu (škody) možno považovať skôr za spravodlivé odškodnenie ako za (druh) odmeny.¹² Práve konštrukcia obmedzenia práva na vyhotovovanie rozmnoženín na súkromnú potrebu vo vzťahu k zavedeniu spravodlivej kompenzácie (predmetnú výnimku – obmedzenie autorského práva možno zaviesť iba spolu so zavedením povinnosti spravodlivej kompenzácie, ktorej výber sa musí aj skutočne realizovať) zabezpečuje naplnenie podmienky čl. 5 ods. 5 smernice. Takéto obmedzenie práva sa uplatní iba vtedy, ak nedôjde k neodôvodnenému poškodeniu oprávnených záujmov nositeľa práv – inými slovami, regulácia spravodlivej kompenzácie *per*

tohto výkladu je možné pripustiť aj situáciu, keď vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely môže byť realizované aj aktom porušenia autorského práva, teda zo zdroja, ktorý nie je oprávnený, pričom táto právna skutočnosť (vyhotovenie rozmnoženiny) by – bez priamej zákonnej úpravy opaku – nemala spôsobiť zmenu právneho aktu vyhotovenia rozmnoženiny diela na súkromné účely, ktorý je zákonom aprobovaný na akt porušenia práva. Autori výkladu však zdôrazňujú aj skutočnosť zodpovednosti za porušenie práva (pri zhotovení „nelegálneho obsahu“) a rovnako aj potrebu aplikácie trojkrovového testu. S podobnými závermi porovnaj aj MYŠKA, M., KYNCL, L., POLČÁK, R., ŠAVELKA, J. Veřejné licence v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 20 – 21. Autori s istou mierou zveličenia uvádzajú, že podľa platného práva v Českej republike „nie je nič také ako nelegálne sťahovanie (z internetu)“.

¹⁰ *Bližšie pozri* body 31 a 35 stanoviska generálneho advokáta.

¹¹ *Bližšie pozri* bod 33 stanoviska generálneho advokáta.

¹² *Idem* bod 41.

se zabráni neprimeranému zásahu do práv a oprávnených záujmov nositeľa práv.¹³

Generálny advokát sa tak ďalej zameril na výklad a aplikáciu druhej podmienky trojkrovového testu na obmedzenie práva podľa čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice, podľa ktorého je možné obmedzenie práva uplatniť iba v prípade, že pri takomto použití predmetu ochrany nedôjde k rozporu s bežným využitím diela (predmetu ochrany). Zo znenia smernice vyvodzuje záver, že zavedením obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely dochádza k spôsobeniu škody nositeľom práv a spravodlivá kompenzácia predstavuje primeranú náhradu takejto škody. Smernica však *expressis verbis* nehovorí o tom, či sa obmedzenie práva vzťahuje tak na rozmnoženiny vyhotovené z oprávnených zdrojov alebo aj na rozmnoženiny vyhotovené z neoprávnených zdrojov. Avšak výklad, podľa ktorého je zámerom smernice ustanoviť výber spravodlivej kompenzácie aj za rozmnoženiny vyhotovené z neoprávnených zdrojov, treba posúdiť ako rozporný s trojkrovovým testom.¹⁴

Generálny advokát pripomína, že je nevyhnutné čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice ako obmedzenie výlučného práva autora (nositeľa práv) vykladať reštriktívne a do jej pôsobnosti nemožno zahŕňať situácie, ktoré smernica *expressis verbis* neuvádza.¹⁵ Umožnenie aplikácie obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre súkromnú potrebu aj na vyhotovenie rozmnoženiny z neoprávneného zdroja by tak bolo v rozpore s bežným použitím diela či iného predmetu ochrany a predovšetkým aj v rozpore s cieľom, na základe ktorého bolo predmetné obmedzenie práva zavedené, pričom existencia či neexistencia technologických prostriedkov, ktoré umožňujú v reálnom čase bojovať proti vyhotovovaniu a rozširovaniu neoprávnených rozmnoženín diela a iných predmetov ochrany nie je podstatná.¹⁶

Napokon, ako uvádza generálny advokát, výnos zo spravodlivej

¹³ *Idem* bod 54.

¹⁴ *Idem* bod 64.

¹⁵ *Idem* bod 71.

¹⁶ *Idem* body 72 a 74.

kompenzácie za vyhotovovanie rozmnoženín pre súkromnú potrebu nie je spôsobilý kompenzovať aj stratu na zisku, ktorý by plynul z bežného použitia diela (predmetu ochrany) na internete.

V časti IV stanoviska generálny advokát jednoznačne uvádza, že z vyššie uvedeného vyplýva nemožnosť pripustenia výberu spravodlivej kompenzácie za vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely z neoprávneného zdroja.

Záver generálneho advokáta sú jasne formulované ako (i) výlučná aplikácia obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely na rozmnoženiny diel (predmetov ochrany) pochádzajúcich z oprávnených zdrojov a (ii) rovnako tak výber spravodlivej kompenzácie za vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely je možný (dovolený) iba za rozmnoženiny vyhotovené z oprávnených zdrojov.

Možno súhlasiť s výkladovým prístupom generálneho advokáta, keď konštatuje, že osobitne ustanovenie čl. 5 ods. 5 smernice je nevyhnutné vykladať prísne reštriktívne. Trojkrovový test nesmie umožniť taký výklad (akéhokoľvek) obmedzenia autorského práva, ktorý by umožnil rozšírenie pôsobnosti daného obmedzenia.

Avšak v súvislosti s výkladom generálneho advokáta vo vzťahu k spravodlivej kompenzácii, keď konštatuje, že táto odmena má slúžiť ako náhrada škody spôsobenej nositeľovi práv v dôsledku zavedenia a uplatňovania obmedzenia autorského práva, a že ju teda možno považovať skôr za spravodlivé odškodnenie ako za druh odmeny, nie je možné sa úplne stotožniť. Naopak, spravodlivú kompenzáciu v zmysle čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice budeme považovať za osobitný typ odmeny, ako preukážeme ďalej v časti 4.

2. Z rozsudku

Súdny dvor (štvrtá komora) napokon vyniesol vo veci rozsudok 10. apríla 2014. V bodoch 22 až 24 rozsudku skonštatoval, že pokiaľ ide o rozsah výnimiek a obmedzení ustanovených smernicou, podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora ustanovenia smernice, ktoré sa odchyľujú od všeobecnej zásady zakotvenej v tej istej smernici, sa

musia vykladať reštriktívne.¹⁷ Okrem toho treba uviesť, že článok 5 ods. 5 smernice vyžaduje, aby sa výnimky a obmedzenia práva udeľovať súhlas na vyhotovenie rozmnoženiny diela uplatňovali v súlade s trojkrokovým testom, teda iba v niektorých osobitných prípadoch, pri ktorých nedochádza ku konfliktu s bežným využívaním diela alebo iného predmetu ochrany a ktoré neodôvodnene nepoškodzujú oprávnené záujmy nositeľa práv.

Ustanovenie čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice sa podľa Súdneho dvora (body 29 a 30 rozsudku) výslovne nevyjadruje k legálnosti, alebo nelegálnosti zdroja, z ktorého možno vyhotoviť rozmnoženinu diela, treba ho však vykladať uplatnením zásady doslovného výkladu. Takýto výklad, podľa Súdneho dvora (bod 31 rozsudku), vyžaduje, *aby sa čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice chápal v tom zmysle, že hoci výnimka pre rozmnoženinu na súkromné použitie nositeľom autorských práv zakazuje dovolávať sa svojho výlučného práva udeliť súhlas alebo zakázať rozmnoženiny vo vzťahu k osobám, ktoré vyhotovujú súkromné rozmnoženiny ich diel, bráni tomu, aby sa toto ustanovenie chápalo tak, že nad rámec tohto výslovne stanoveného obmedzenia ukladá nositeľom práv povinnosť znášať porušovanie svojich práv, ktoré môže súvisieť s vyhotovovaním rozmnoženín na súkromné použitie.*

Možno teda konštatovať, že napriek možnosti voľby pre členské štáty EÚ, či zavedú rôzne výnimky stanovené v článku 5 smernice v prípade, ak by však členské štáty mali možnosť prijať či neprijať právne predpisy, ktoré umožňujú, *aby sa rozmnoženiny na súkromné použitie vyhotovili aj z nelegálneho zdroja, išlo by jednoznačne o zásah do riadneho fungovania vnútorného trhu* (bod 35 rozsudku).

Súdny dvor teda vyvodzuje, že *nemožno tolerovať vnútroštátnu právnu úpravu, ktorá nerozlišuje medzi rozmnoženinami na súkromné použitie vyhotovenými z legálneho zdroja a rozmnoženinami vyhotovenými z falšovaného alebo pirátskeho zdroja* (bod 37 rozsudku). V odôvodnení ďalej uvádza (bod 39 až 41 rozsudku), že ak by sa na jednej strane pripustilo, že rozmnoženiny možno vyhotoviť z nelegálneho

¹⁷ Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 16. júla 2009 vo veci C-5/08 Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening. Porovnaj bod 56 a tam citovanú judikatúru.

zdroja, podporovalo by to obeh falšovaných alebo pirátskych diel, čím by sa nevyhnutne znížil objem predaja alebo iných legálnych transakcií súvisiacich s chránenými dielami, **čo by zasahovalo do bežného používania diel**. Vnútroštátna právna úprava, ktorá by umožnila vyhotovovanie rozmnoženín aj z nelegálneho zdroja, by teda mohla **spôsobiť nositeľom autorských práv neodôvodnenú ujmu**. Z vyššie uvedeného pre Súdny dvor vyplýva, že článok 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29 sa má vykladať v tom zmysle, že sa nevzťahuje na prípad, keď sa rozmnoženiny na súkromné použitie vyhotovili z nelegálneho zdroja.¹⁸

3. Právna regulácia „legálnosti“ zdroja

Ako jednoznačné sa pre Súdny dvor teda ukázalo posúdenie právneho stavu zakotveného smernicou v tom zmysle, že smernica priamo nereguluje tzv. legálnosť, resp. nelegálnosť zdroja. Ďalej možno konštatovať, že sama skutočnosť, že právna úprava *expressis verbis* neustanovuje podmienku legálnosti zdroja ako súčasť obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny ešte neznamená, že možno rozmnoženinu na súkromné účely vyhotoviť aj zo zdroja, ktorý je z hľadiska jeho vzniku, resp. uvedenia na verejnosti zdrojom nelegálnym (napr. rozmnoženina diela sprístupnená verejnosti na internete bez súhlasu autora). Súdny dvor pri posúdení položenej právnej otázky aplikoval tzv. trojkrokový test, ktorý napokon predstavuje jeden zo zásadných nástrojov na dosiahnutie cieľa smernice. Smernica v recitáli 44 upravuje, že *výnimky a obmedzenia sa nemôžu uplatňovať spôsobom, ktorý poškodzuje oprávnené záujmy nositeľa práv, alebo ktorý je v rozpore s normálnym využívaním jeho diela alebo iného predmetu ochrany. Poskytovanie takýchto výnimiek alebo obmedzení členským štátom musí predovšetkým primerane odrážať možný zvýšený ekonomický dopad týchto výnimiek alebo obmedzení v kontexte nového elektronického prostredia. Preto rozsah niektorých výnimiek alebo obmedzení bude možno potrebné viac ob-*

¹⁸ Porovnaj bod 39 až 41 rozsudku.

medziť, ak dôjde k niektorým novým spôsobom použitia diel chránených autorským právom a iných predmetov ochrany.

Kľúčovou v danej otázke je i medzinárodná aplikácia pravidiel trojkrokového testu, k rešpektovaniu ktorej vyzýva aj smernica.¹⁹

Z hľadiska medzinárodnoprávnej regulácie podmienok trojkrokového testu treba poukázať na čl. 9 ods. 2 Bernského dohovoru,²⁰ čl. 10 ods. 1 Zmluvy WIPO o autorskom práve (WCT),²¹ ako aj na čl. 13 dohody TRIPS.²²

¹⁹ Smernica v recitáli 44 prvá veta upravuje, že *ak sa uplatňujú výnimky a obmedzenia uvedené v tejto smernici, musia sa vykonávať v súlade s medzinárodnými záväzkami.*

²⁰ Čl. 9 ods. 2 Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel hovorí, že *sa zákonodarstvám štátov Únie vyhradzuje možnosť dovoliť rozmnožovanie týchto diel v určitých osobitných prípadoch, pokiaľ také rozmnoženie nenarušuje normálne využívanie diela a nespôsobuje neospravedliteľnú ujmu oprávneným záujmom autora.* (Bernský dohovor je v Slovenskej republike publikovaný ako: Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 133/1980 Zb. v znení vyhlášky č. 19/1985 Zb. O Bernskom dohovore o ochrane literárnych a umeleckých diel z 9. septembra 1886, doplnenom v Paríži 4. mája 1896, revidovanom v Berlíne 13. novembra 1908, doplnenom v Berne 20. marca 1914 a revidovanom v Ríme 2. júna 1928, v Bruseli 26. júna 1948, v Štokholme 14. júla 1967 a v Paríži 24. júla 1971).

²¹ Čl. 10 ods. 1 WCT upravuje, že *zmluvné strany môžu vo svojich národných právnych poriadkoch ustanoviť obmedzenia a výnimky z práv poskytnutých autorom literárnych a umeleckých diel podľa tejto zmluvy v určitých osobitných prípadoch, ktoré nie sú v rozpore s bežným využitím diela a neodôvodnene nezasahujú do oprávnených záujmov autora.* (Zmluva WIPO o autorskom práve (WCT) je v Slovenskej republike publikovaná ako: Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 189/2006 Z. z.)

²² Čl. 13 Dohody o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (TRIPS) upravuje, že *členovia obmedzia obmedzenia a výnimky z výlučných práv na tie špeciálne prípady, ktoré nie sú v rozpore s bežným využívaním diela a neopodstatnene nepoškodzujú oprávnené záujmy majiteľa práva.* (Dohoda TRIPS je v Slovenskej republike publikovaná: pod č. 152/2000 Z. z. ako príloha 1C k Dohode o založení Svetovej obchodnej organizácie, ktorá bola uzavretá v rámci uruguajského kola rokovaní.)

4. Spravodlivá kompenzácia ako východisko pre uplatnenie trojkrokového testu

Recitál 38 smernice upravuje, že členské štáty musia mať možnosť poskytnúť výnimku alebo obmedzenie v súvislosti s právom rozmnožovania pre niektoré druhy rozmnožovania zvukového, vizuálneho a audio-vizuálneho materiálu na súkromné použitie, ktoré sú doplnené **vhodnou kompenzáciou**. Sem môžu patriť úvodné alebo pokračujúce **systemy odmeňovania ako kompenzácie za ujmu nositeľom práv**. Hoci rozdiely medzi uvedenými systémami odmeňovania ovplyvňujú fungovanie vnútorného trhu, uvedené rozdiely, vzhľadom na analógovú súkromnú produkciu, by nemali mať významnejší vplyv na rozvoj informačnej spoločnosti. **Súkromné digitálne kopírovanie bude pravdepodobne oveľa rozšírenejšie a má väčší ekonomický vplyv. Preto je potrebné náležite zohľadniť rozdiely medzi digitálnym a analógovým súkromným kopírovaním a v niektorých ohľadoch treba medzi nimi rozlišovať.**

Správne uchopenie charakteru spravodlivej kompenzácie (*compensation*) – ako uvádza smernica, resp. náhrady odmeny – ako to uvádza slovenský autorský zákon²³ (ďalej len „**zákon**“), môže ponúknuť zásadné východiská pre uplatnenie trojkrokového testu.

Ako uvádza generálny advokát, alebo ako napokon možno vyvodiť aj na základe gramatického výkladu príslušných ustanovení smernice, ako aj jej recitálov, spravodlivá kompenzácia predstavuje vo svojej podstate náhradu škody. Konkrétne ide o náhradu skutočnej škody, nie zároveň aj zmareného zisku, ktorú má utrieť nositeľ práv pri zavedení a aplikácii obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženín na súkromné účely, keď pri naplnení smernicou daných podmienok môže ktorákoľvek fyzická osoba vyhotoviť rozmnoženinu predmetu ochrany bez toho, aby získala osobitný súhlas od nositeľa práv. Vyššie uvedený recitál 38 smernice však v druhej vete hovorí o „**systemoch odmeňova-**

²³ Ustanovenie § 24 ods. 4 zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov upravuje, že *autor diela, ktorého rozmnoženinu možno vyhotoviť podľa odseku 1, má právo na náhradu odmeny.*

nia ako kompenzácie za ujmu nositeľom práv“ (remuneration schemes to compensate). Gramaticky je teda zrejmé, že už samotná smernica spája dva zásadne rozdielne právne nástroje – dve práva – na dosahovanie hospodárskej prospechu, a to právo na odmenu (primeranú odmenu), ktoré je v zásade záväzkovým právom vyplývajúcim zo zmluvy a právo na náhradu škody, teda právom v zásade vznikajúcim z porušenia záväzku alebo právnej povinnosti. Je však nepochybné, že vyhotovením rozmnoženiny na základe dodržania podmienok ustanovených v čl. 5 ods. 2 písm. b) v spojení s ods. 5 smernice (pri naplnení trojkrovového testu) nedochádza k porušeniu záväzku ani povinnosti. Predovšetkým nie je daný kauzálny nexus medzi potenciálnou škodou a škodovou udalosťou (keď je navyše veľmi sporné označiť ako škodovú udalosť právny predpis *per se*), naopak, realizuje sa právo na použitie dieľa dané *ex lege*. Z uvedeného vyplýva, že **spravodlivá kompenzácia, z právneho hľadiska nebude náhradou škody, ale odmenou**, alebo určitým osobitným typom (autorskej) odmeny, **ktorú možno označiť ako odmena *sui generis*** alebo – podobne ako tento rozpor terminologicky vhodnejšie rieši zákon – ako náhrada odmeny (nie náhrada škody).

Ak sme teda prijali záver, že uplatnenie obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely je zásadne podmienené zavedením práva na spravodlivú kompenzáciu, ktorá navyše musí byť aj skutočne vyberaná a vyplácaná, a zároveň spravodlivá kompenzácia predstavuje v zásade osobitný typ odmeny *ex lege*, a napokon spravodlivú kompenzáciu možno z hľadiska trojkrovového testu považovať za naplnenie podmienky použitia predmetu ochrany tak, aby nedošlo k neodôvodnenému zásahu do práv a oprávnených záujmov nositeľa práv, vynára sa otázka ako aplikácia týchto záverov vplyva na situáciu, kedy by sa výnimka mala uplatniť na vyhotovenie rozmnoženiny z nelegálneho (neoprávneného) zdroja.

V danej súvislosti je potrebné skúmať právny stav predchádzajúci momentu uplatnenia obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre súkromnú potrebu práve zo zdroja, ktorý je neoprávnený. V takejto situácii teda dochádza k neoprávnenému použitiu predmetu ochrany (napr. vyhotovenie rozmnoženiny a jej sprístupnenie verej-

nosti, príp. ďalšie šírenie takejto rozmnoženiny a pod. bez súhlasu nositeľa práv), ktorého výsledkom je faktické umožnenie prístupu verejnosti k takto neoprávnene použitému obsahu. Z hľadiska uplatnenia výlučných práv autora je nepochybné, že v takomto prípade dochádza k ich porušeniu, keď nositeľ práv sám nemusel nikdy chcieť svoj predmet ochrany zverejniť alebo (po prvom zverejnení) inak použiť. Ak je teda právny stav predchádzajúci momentu uplatnenia obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre súkromnú potrebu stavom porušenia práva, možno v danej konštrukcii konštatovať, že pri aplikácii čl. 5 ods. 5 smernice pôjde o neodôvodnený zásah do oprávnených záujmov nositeľa práv, ktorého záujmom tak mohlo byť nielen nezverejnenie predmetu ochrany, ale už vôbec nie umožnenie prístupu verejnosti k predmetu ochrany tak, aby sa mohlo uplatniť obmedzenie práva.

Napokon ak spravodlivá kompenzácia predstavuje osobitný typ odmeny *ex lege* a nie náhradu škody, nie je možné ani takúto odmenu za vyhotovenie rozmnoženiny z neoprávneného zdroja požadovať a vyberať. Ak je však nevyhnutnou podmienkou na uplatnenie obmedzenia práva umožnenie, ako aj reálny výber spravodlivej kompenzácie, pri vyhotovení rozmnoženiny z neoprávneného zdroja nie je naplnený prvý stupeň trojkrovového testu, nakoľko osobitný prípad, ktorý je charakterizovaný v predmetnom prípade v znení čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice nie je naplnený – nie je splnená podmienka, že nositelia práv dostanú primeranú kompenzáciu.

5. Závery pre aplikáciu obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny v Slovenskej republike

Obmedzenie práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre osobnú potrebu z hľadiska používateľa predstavuje osobitné oprávnenie, ktoré *ex lege* umožňuje používateľovi použiť predmet ochrany v úzko a taxatívne vymedzených podmienkach. Možno teda konštatovať, že predmetné obmedzenie práva zakladá vznik práva použiť predmet ochrany spôsobom a za podmienok zákon stanovených.

V § 24 ods. 1 autorský zákon *inter alia* ustanovuje, že vyhotovenie rozmnoženiny diela pre osobnú potrebu je možné výlučne z diela zverejneného. Podľa § 13 ods. 1 AZ je *dielo zverejnené v ten deň, keď bolo oprávnené prvý raz verejne vykonané, verejne vystavené, vydané alebo inak uvedené na verejnosti*. Z textu uvedeného ustanovenia § 13 ods. 1 zrejme, že (i) zákon má na mysli **prvé zverejnenie**, čo nie je nič iné ako **uplatnenie osobnostného práva autora rozhodnúť o zverejnení svojho diela** (§ 17 ods. 1 písm. c) zákona) a (ii) pri tomto **prvom zverejnení ide vždy o oprávnené konanie** – inými slovami o oprávnené použitie diela (predmetu ochrany). Z uvedeného možno vyvodiť, že oprávnené zverejnenie diela je vždy akt realizácie (uplatnenia) výlučného práva (skutkovo aj: vytvorenie oprávneného zdroja obsahu), bez ohľadu na oprávnený subjekt (či pôvodný alebo odvodený nositeľ práv), na ktorý nadväzuje uplatnenie práva vyplývajúceho z obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre osobnú potrebu. Naopak, neoprávnené zverejnenie, ako aj iné neoprávnené použitie diela (napr. sprístupnením verejnosti na internete bez získania súhlasu od nositeľa práv) predstavuje akt právom nedovoleného konania (skutkovo aj: vytvorenie neoprávneného zdroja obsahu), teda akt „nepráva“, pri nazeraní naň je potrebné vychádzať predovšetkým z hľadiska princípu, že z nepráva nemôže vzniknúť právo (*ex iniuria ius non oritur*), a teda na takýto akt nadväzujúce uplatnenie práva vyplývajúceho z obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre osobnú potrebu by bolo v rozpore s uvedeným princípom a používateľ podľa obmedzenia práva by bol od začiatku používateľom neoprávneným. Navyše by nebola naplnená ani podmienka ustanovená v § 24 ods. 1 zákona, podľa ktorej vyhotovenie rozmnoženiny diela pre osobnú potrebu je možné výlučne z diela zverejneného, pretože, v spojení s § 13 ods. 1 zákona neoprávnený zdroj nie je zverejneným dielom (predmetom ochrany).

Možno teda dovodiť, že napriek absencii explicitnej právnej úpravy legálnosti zdroja v zákone, výkladom príslušných ustanovení zákona v spojení s náležitým uchopením princípu spravodlivej kompenzácie v zmysle smernice, dochádzame k záveru, že vyhotovenie rozmnoženiny diela (predmetu ochrany) na súkromné účely by aj v Slovenskej republike malo byť možné výlučne zo zdroja, ktorý je legálny (opráv-

nený, resp. v zásade aprobovaný súhlasom oprávneného nositeľa práv).

Napriek skutočnosti, že závery Súdneho dvora sa zdajú jednoznačné a nespochybniteľné, vynára sa množstvo súvisiacich otázok a problémových situácií, ktoré predmetné rozhodnutie prirodzene nepokrylo. Jednou z takýchto otázok je uplatnenie zodpovednostných vzťahov za porušenie autorského práva. Je nepochybné, že pri porušení výlučného práva autora sa uplatní objektívna zodpovednosť (teda i v prípade vyhotovenia rozmnoženiny z nelegálneho obsahu), avšak otázkou je potenciálna miera spoluzavinenia subjektom, ktorý umožnil prístup k nelegálnemu obsahu (zdroju). Objektívne je zložité, osobitne v prostredí internetu, rozpoznať legálnosť či oprávnenosť zdroja, a teda často pri vyhotovovaní rozmnoženiny diela (sťahovaní obsahu z internetu) nemusí ísť o konanie zavinené či úmyselné (v zmysle úmyslu porušiť právo a právom chránený záujem autora). Táto úvaha nás privádza aj k nemenej významnej otázke potenciálneho trestnoprávneho postihu vyhotovenia rozmnoženiny diela zo zdroja, ktorý nie je legálny. Uvedené otázky bude nepochybné v blízkej budúcnosti potrebné konfrontovať nielen v právnej vede či praxi, ale osobitne aj v rovine normotvorby a posúdiť tak na jednej strane súladnosť slovenského autorského práva s predmetným rozsudkom, ako aj čeliť výzvam ochrany autorského práva v digitálnom prostredí aj prostredníctvom trestného práva na druhej strane.